

—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Верховного Суду
про відкриття матеріалів іншій
стороні
(актуальна практика)

Зміст

1. Доступ до матеріалів іншої сторони як елемент справедливості судового розгляду	4
2. Матеріали, що підлягали відкриттю	6
2.1. Матеріали, що стосуються предмета доказування.....	6
2.2. Інші матеріали, які має сторона обвинувачення у своєму розпорядженні.....	8
3. Достатній час для вивчення відкритих матеріалів і підготовки позиції.....	14
4. Поведінка сторін.....	20
5. Виконання обов'язку відкриття матеріалів іншій стороні.....	24
6. Відкриття додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду	26
7. Процедурні питання.....	31
7.1. Повідомлення про завершення досудового розслідування.....	31
7.2. Підтвердження протилежній стороні факту надання доступу до матеріалів	35

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АТ «Укрпошта»	Акціонерне товариство «Укрпошта»
ВС	Верховний Суд
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
Закон	Закон України
КК	Кримінальний кодекс України
ККС ВС	Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду
Конвенція	Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод
КПК	Кримінальний процесуальний кодекс України
НСРД	негласні слідчі (розшукові) дії
ОП ККС ВС	об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду

1. Доступ до матеріалів іншої сторони як елемент справедливості судового розгляду

Захисник вказував, що ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення НСРД, матеріали за результатами проведення яких покладені в основу вироку місцевого суду, не були відкриті стороні захисту в порядку ст. 290 КПК

На етапі досудового розслідування сторони відповідно до ст. 290 КПК повинні розкрити всі докази, які є у їхньому розпорядженні. Однак оцінка належності, достовірності та допустимості кожного із доказів буде здійснюватися судом, який, аналізуючи кожен із доказів, повинен дослідити процесуальні документи (ухвали, постанови, клопотання тощо), що стали підставою для отримання будь-якого з доказів.

Відповідно до ч. 1 ст. 22 КПК кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення та стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими КПК.

Таким чином, докази у вигляді результатів НСРД повинні бути відкриті стороні захисту у порядку, визначеному ст. 290 КПК. Однак процесуальні документи, в тому числі ухвали слідчого судді, про дозвіл на проведення НСРД у виключних випадках можуть бути надані й під час розгляду справи в суді.

Невідкриття таких процесуальних документів до моменту передачі кримінального провадження до суду не може бути безумовною підставою для визнання результатів НСРД недопустимими доказами. Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, що спрямовані на розсекречення таких процесуальних документів і їх немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм ст. 290 КПК.

Якщо відповідні документи будуть надані суду, що розглядає кримінальне провадження, суд на основі оцінки доказів у їх сукупності, а також з урахуванням процесуальних підстав для проведення НСРД, та з урахуванням позицій сторін, в тому числі – позиції сторони захисту, може прийняти рішення про їх допустимість.

Таким чином, у кожному конкретному випадку розкриття стороні захисту процесуальних документів, які стали правовою підставою для проведення НСРД поза часовими межами, визначеними ст. 290 КПК, необхідно встановити, що сторона захисту могла реалізувати своє право на розгляд справи у судовому засіданні з дотриманням принципу змагальності. Суд має забезпечити стороні захисту достатній час і реальну можливість ефективно здійснювати

захист та наводити під час судового розгляду свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД.

Висновок про застосування норми права:

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, розсекречені під час судового розгляду, і сторона захисту у змагальному процесі могла довести перед судом свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД, в сукупності з оцінкою правової підстави для їх проведення, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.

У випадку розкриття процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД після передачі кримінального провадження до суду, суд зобов'язаний забезпечити стороні захисту достатній час та реальну можливість для доведення перед судом своєї позиції щодо належності та допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД в комплексі із процесуальною підставою для проведення НСРД з метою реалізації принципу змагальності

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16.10.2019 у справі № 640/6847/15-к (провадження № 13-43кц19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85174578>

ЄСПЛ зазначив, що як ст. 6 § 1 Конвенції вимагає, щоб органи кримінального переслідування повідомляли захисту всі наявні у них докази, які свідчать на користь як обвинувачення, так і захисту (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*, § 60). Питання доступу до доказів може виникнути, якщо вони є доречними для вирішення справи заявника. Це стосується випадків, коли докази використовувалися та на них посилалися для визначення винуватості заявника, або в них містилися такі відомості, які могли б дозволити заявникові реабілітуватися або зменшити покарання. Йдеться не лише про докази, які безпосередньо стосуються фактів конкретної справи, але й інші докази, які можуть стосуватися допустимості, достовірності та повноти перших (*Rowe and Davis v. the United Kingdom*, § 66; *Mirilashvili v. Russia*, § 200; *Leas v. Estonia*, § 81; *Matanovic v. Croatia*, § 161).

Проте, від обвинуваченого можливо очікувати обґрунтування його клопотання про доступ до доказів, і національні суди вправі перевірити його обґрунтованість (*Janatuinen v. Finland*, § 45, *Leas v. Estonia*, § 81; *Matanovic v. Croatia*, § 157). В системах, у яких органи прокуратури за законом зобов'язані брати до уваги факти як за, так і проти підозрюваного, оцінка цими органами, що є бути доречним до справи, без будь-яких наступних процесуальних гарантій прав

захисту, не відповідає вимогам ст. 6 § 1 (Natunen v. Finland, §§ 47-49; Matanovic v. Croatia, §§ 158, 181-182)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.05.2023 у справі № 607/20877/19 (провадження № 51-1403км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036691>

ЄСПЛ зазначав, що право на справедливий судовий розгляд включає право на відкриття всіх важливих доказів, що перебувають у володінні сторони обвинувачення, як на користь, так і проти обвинуваченого. Хоча ЄСПЛ визнавав, що можуть існувати обмеження на це право, якщо вони суворо необхідні у світлі вагомих протилежних (countervailing) суспільних інтересів, - таких як національна безпека, необхідність тримати в секреті методи розслідування або захист фундаментальних прав інших осіб, - однак труднощі, що спричиняються стороні захисту обмеженням його прав, мають бути достатньо збалансовані процедурами, яких додержуються національні органи (*Doorson v. the Netherlands*, 26 March 1996, § 70, Reports 1996-II)

Суд вже згадував вимогу ст. 6 Конвенції забезпечити обвинуваченому можливість доводити свою позицію відносно будь-якого аспекту, важливого в контексті заяви про провокацію, і отримати доступ до всіх важливих доказів, що перебувають у володінні сторони обвинувачення. Таке право сторони захисту впливає з вимог ст. 6 § 1 Конвенції, яка вимагає, що сторона обвинувачення має відкрити стороні захисту всі істотні докази на користь і проти обвинуваченого, які є в її розпорядженні (*Rowe and Davis v. the United Kingdom* [GC], no. 28901/95, § 60, ECHR 2000-II), а також з положень ст. 6 § 3 (b) Конвенції, яка гарантує заявнику «достатній час і можливості для підготовки захисту» (*Leas v. Estonia*, no. 59577/08, § 80, 6 March 2012). Це право також гарантується статтями 22 та 290 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 991/722/21 (провадження № 51-1164км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409309>

2. Матеріали, що підлягали відкриттю

2.1. Матеріали, що стосуються предмета доказування

Сторона захисту стверджувала, що в протоколі відкриття матеріалів досудового розслідування підозрюваному не вказано кількість аркушів, які були надані в томах для ознайомлення

Доступ до матеріалів провадження його учасникам було надано, письмові докази у кожному томі містили опис, з посиланням

на відповідні аркуші справи та жодних заперечень стосовно повноти такого ознайомлення ані від засуджених, ані від їх захисників не надходило, що не свідчать про невиконаними вимог ст. 290 КПК.

Сторона захисту отримала можливість ознайомитися з доказами, узгодити лінію захисту, а тому вважати права учасників провадження порушеними в цьому випадку неможливо.

Більше того, сторона захисту не навела жодного аргументу того, як зазначене нею порушення позначилось на реалізації її прав та справедливості судового розгляду в цілому

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 27.02.2023 у справі № 200/9992/16-к (провадження № 51-1866км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433405>

Суди визнали недопустимим висновок судової будівельно-технічної експертизи, оскільки стороні захисту було відкрито не оригінал, а копію цього висновку, підписану експертом, який її проводив, і завірену печаткою експертної установи

Верховний Суд не погодився із висновками судів попередніх інстанцій про порушення вимог ст. 290 КПК через відкриття стороні захисту не оригіналу висновку експерта, отриманого у іншому кримінальному провадженні, а його належним чином оформленої копії.

Окремо Суд звернув увагу, що під час судового розгляду у судах сторона захисту не ставила під сумнів зміст цього експертного висновку.

Верховний Суд наголосив, що за наявності сумнівів щодо достовірності змісту копії висновку судової будівельно-технічної експертизи, сторона захисту, реалізуючи закріплені у статтях 22, 26 КПК принципи змагальності й диспозитивності, на стадії дослідження доказів була наділена процесуальною можливістю клопотати перед судом про надання оригіналу вказаного висновку стороною обвинувачення для ознайомлення з ним та безпосереднього його дослідження разом із копією, однак цього не зробила.

Таким чином порушення порядку отримання цього доказу і відкриття його стороні захисту не встановлено

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.03.2023 у справі № 336/941/19 (провадження № 51-298км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109871663>

Суди визнали недопустимими відомості, що містилися в незавірених копіях, виділених з об'єднаного кримінального провадження, оскільки оригінали не були відкриті стороні захисту в порядку ст. 290 КПК

Як підставу для визнання доказів недопустимими суд першої інстанції зазначив те, що ці документами, хоча і завірені слідчим, однак є копіями з невідомо ким завірених первинних копій. Суд дійшов висновку, що оригінали цих документів перебували у прокурора і він мав реальну можливість відкрити їх стороні захисту в порядку ст. 290 КПК й надалі надати суду, чого зроблено не було.

Відповідно до ч. 5 ст. 99 КПК, для підтвердження змісту документа можуть бути визнані допустимими й інші відомості, якщо: 1) оригінал документа втрачений або знищений, крім випадків, якщо він втрачений або знищений з вини потерпілого або сторони, яка його надає; 2) оригінал документа не може бути отриманий за допомогою доступних правових процедур; 3) оригінал документа знаходиться у володінні однієї зі сторін кримінального провадження, а вона не надає його на запит іншої сторони.

При вирішенні питання допустимості документу, який наданий суду в копії, урахуванню підлягають не лише спосіб виготовлення та/або завірення такої копії, але й наявність чи відсутність в учасників провадження обґрунтованих сумнівів щодо відповідності даних, які містяться у копії документу, його оригіналу

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.04.2023 у справі № 466/5810/20 (провадження № 51-1380км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110515484>

Сторона захисту вважала недопустимим диск із відеозаписом камери відеоспостереження магазину, оскільки під час досудового розслідування було оглянуто інший диск

Відповідно до ст. 5 Закону «Про електронні документи та електронний документообіг» та ст. 99 КПК відеозапис є електронним документом, який зафіксований на технічному носії інформації. Оригіналом такого електронного документу є його відображення, а не фізичний пристрій, на якому такий доказ зберігається.

При ознайомленні із матеріалами кримінального провадження в порядку ст. 290 КПК будь-яких зауважень з приводу долучення дублікату такого носія електронного документу від сторони захисту не надходило

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.09.2023 у справі № 237/1268/16-к (провадження № 51-6336км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113794488>

2.2. Інші матеріали, які має сторона обвинувачення у своєму розпорядженні

Засуджена стверджувала, що в порядку ст. 290 КПК стороні захисту не було відкрито постанову про контроль за вчиненням злочину та доручення на проведення спеціального слідчого експерименту

Доказом у кримінальному провадженні є протокол за результатами проведених НСРД, який стороні захисту було відкрито під час виконання вимог ст. 290 КПК. Під час судового розгляду після висловлення стороною захисту необхідності ознайомитися із процесуальними підставами для проведення зазначених НСРД, стороною обвинувачення було надано відповідні процесуальні документи.

Суд наголошує, що процесуальні підстави і повноваження на здійснення НСРД не є доказами у кримінальному провадженні. Тобто необхідно чітко відрізнити докази у кримінальному провадженні і процесуальні підстави для їхнього отримання чи проведення слідчих (розшукових) гласних чи негласних дій.

На вимогу сторони захисту такі процесуальні документи повинні бути надані стороною обвинувачення, що й було зроблено у цьому провадженні.

Як убачається із матеріалів судової справи, із постановою про контроль за вчиненням злочину та дорученням на проведення спеціального слідчого експерименту сторона захисту ознайомила у судовому засіданні в суді першої інстанції. Надалі судовий розгляд тривав у місцевому суді понад 8 місяців, що є достатнім для обстоювання своєї позиції стороною захисту із врахуванням змісту інформації, що містилася у постанові та дорученні

Постанова колегією суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.12.2024 у справі № 331/451/22 (провадження № 51-1952км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123602962>

Суди попередніх інстанцій визнали недопустимими доказами результати НСРД, оскільки на стадії досудового розслідування не були відкриті ухвали слідчого судді, якими давались дозволи на проведення НСРД

Процесуальні документи про надання дозволу на проведення НСРД не є самостійним доказом у кримінальному провадженні. Відповідно до ст. 84 КПК доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, а процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Процесуальні ж документи, які стали підставою для проведення НСРД, не є документами у розумінні ч. 2 ст. 99 КПК, оскільки не містять зафіксованих та зібраних

оперативними підрозділами фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб або групи осіб.

Отже, процесуальні документи про дозвіл на проведення НСРД (у тому числі і відповідна ухвала слідчого судді) повинні досліджуватися судом під час розгляду справи у суді першої інстанції з метою оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД.

У цьому провадженні процесуальні документи щодо проведення НСРД не були повністю розкриті стороні захисту на етапі завершення досудового розслідування, проте надані суду під час судового розгляду прокурором, який повідомив про причини, які перешкодили йому відкрити їх стороні захисту на більш ранній стадії.

Крім того, сторона захисту впродовж року мала можливість довести свої аргументи щодо допустимості відомостей, отриманих у результаті НСРД

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.02.2023 у справі № 303/5271/17 (303/3063/17) (провадження № 51-8830км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109046276>

Сторона захисту вказувала на те, що частина матеріалів провадження, яке було об'єднано з матеріалами провадження, що розглядав суд, не була їй відкрита

Відповідно до ч. 2 ст. 290 КПК прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати доступ до матеріалів досудового розслідування, які є в його розпорядженні, у тому числі будь-які докази, які самі по собі або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості обвинуваченого, або сприяти пом'якшенню покарання.

Також відповідно до принципу рівності сторін, сторона обвинувачення не вправі приховувати, не надавати обвинуваченому матеріали, що перебувають у неї або доступні їй, які можуть допомогти обвинуваченому звільнитися від кримінальної відповідальності чи отримати менш суворий вирок.

З огляду на зазначене, доводи сторони захисту про відмову сторони обвинувачення в доступі до виділених матеріалів є слушними

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 10.10.2023 у справі № 161/12522/18 (провадження № 51-8071км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114228532>

Сторона захисту стверджувала, що матеріали НСРД, які є в розпорядженні сторони обвинувачення і не відкриті стороні захисту, містять відомості про провокування засудженого на вчинення збуту наркотичних засобів

У цій справі сторона захисту навела конкретні підстави необхідності забезпечення їй доступу до доказів (матеріалів за результатом зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж), які перебували в розпорядженні обвинувачення. Зокрема, сторона захисту наполягала, що ці матеріали можуть містити інформацію на підтвердження версії захисту щодо провокації злочину. Однак, суди попередніх інстанцій не зважили на це, не запропонували прокурору відкрити ці матеріали стороні захисту та/або іншим чином не оцінили ці аргументи захисника у світлі наведеної практики ЄСПЛ.

За таких обставин Верховний Суд вважає, що судами першої та апеляційної інстанцій не були досліджені важливі аргументи, які мають значення для встановлення факту наявності/відсутності провокації злочину

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.05.2023 у справі № 607/20877/19 (провадження № 51-1403км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036691>

Стороні захисту було відмовлено в доступі до ряду відомостей, які знаходилися в розпорядженні Національного антикорупційного бюро і Служби безпеки України

Стаття 6 Конвенції вимагає забезпечити обвинуваченому можливість доводити свою позицію відносно будь-якого аспекту, важливого в контексті заяви про провокацію, і отримати доступ до всіх важливих доказів, що перебувають у володінні сторони обвинувачення. Таке право сторони захисту впливає з вимог ст. 6 § 1 Конвенції, яка вимагає, що сторона обвинувачення має відкрити стороні захисту всі істотні докази на користь і проти обвинуваченого, які є в її розпорядженні, а також з положень ст. 6 § 3(b) Конвенції, яка гарантує заявнику «достатній час і можливість для підготовки захисту». Це право також гарантується статтями 22 та 290 КПК.

Суд першої інстанції відмовив стороні захисту в доступі до матеріалів НАБУ, пославшись на те, що у іншому провадженні триває досудове розслідування, а тому доступ до цих матеріалів може визначатися лише слідчим або прокурором.

Суд не вважає, що у контексті забезпечення права на справедливий суд доступ до матеріалів, важливих для перевірки версії про провокацію, може визначатися виключно стороною обвинувачення. Як зазначав ЄСПЛ, процедура, коли сторона обвинувачення сама оцінює важливість прихованої інформації для сторони захисту і порівнює цю важливість із суспільним інтересом у збереженні інформації в секреті, не відповідає вимогам ст. 6 § 1 Конвенції.

Це завдання суду – збалансувати інтерес у забезпеченні справедливого судочинства з інтересом держави приховати дані незакінченого розслідування і знайти, прийнявши до уваги конкретні доводи сторін, таку форму доступу до матеріалів, яка максимально забезпечить цей баланс.

Щодо інформації в розпорядженні СБУ, суд першої інстанції встановив, що там можуть бути відомості про ключову подію в цій справі – розмову, під час якої була висловлена пропозиція хабаря. Сам факт і зміст розмови 05.03.2020 не підтверджується нічим, крім показань П. За таких обставин висновок про нерелевантність цієї інформації є необґрунтованим. Таким чином, відомості, які дали підстави працівнику СБУ скласти рапорт про можливе вчинення злочину, є безсумнівно належними в контексті цієї справи, особливо в світлі дослідження обґрунтованості заяви про провокацію.

Не переконливими є посилання суду на те, що документи, доступ до яких вимагала сторона захисту, містять відомості, що становлять державну таємницю. Володілець цієї інформації не заявляв про таємність цих документів, тому цей висновок суду не ґрунтується на встановлених фактах

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 991/722/21 (провадження № 51-1164км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409309>

Сторона захисту вказувала про те, що не було відкрито технічне завдання, на підставі якого провадилося зняття інформації з каналів зв'язку

Технічне завдання уповноваженого оперативного підрозділу на проведення НСРД із залученням іншого оперативно-технічного підрозділу навіть іншого правоохоронного органу може містити інформацію, що становить собою державну таємницю. Адже мова йде про технічну можливість проведення НСРД, а не конкретного виконавця за п. 3. 8 Інструкції про НСРД.

Враховуючи, що відомості про спеціальні технічні засоби, призначені для негласного отримання інформації, є державною таємницею і стосуються не тільки цього кримінального провадження, їх розголошення без належних і обґрунтованих підстав загрожує національним інтересам та безпеці, поняття і ознаки яких визначені в Законі «Про національну безпеку України».

Отже, право обмеження на розкриття у кримінальному провадженні відомостей, визначених ст. 246 КПК, обумовлено віднесенням їх до державної таємниці та потребою у нерозголошенні таємних методів розслідування злочинів.

З огляду на викладене Суд не вбачає підстав для визнання результатів проведеної НСРД недопустимими з аналізованих мотивів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.10.2024 у справі № 303/1425/18 (провадження № 51-4852км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122333175>

Захисник наголошував, що медична картка потерпілого не відкривалася стороні захисту у порядку ст. 290 КПК

Протягом судового розгляду сторона захисту не порушувала питання про необхідність дослідження медичної карти потерпілого, а лише вказувала на недопустимість висновку експерта з мотивів її надання експерту без дотримання положень КПК, що регулюють тимчасовий доступ до речей і документів.

З урахуванням того, що суди попередніх інстанцій з'ясували факт надання медичної карти дізнавачу матір'ю потерпілого у Суду немає підстав вважати, що медична карта була отримана експертом з порушенням процесуального закону, а висновок судової-медичної експертизи, сформований у тому числі на підставі інформації, викладеної у ній, є недопустимим доказом.

Посилання сторони захисту на те, що інформація, яка міститься у медичній картці є лікарською таємницею, а отже, не могла бути розголошеною, Суд відхиляє. Суд звертає увагу, що ця інформація стосується потерпілого. Фактично всі дані, що містяться у медичній картці є інформацією про пацієнта і за бажанням пацієнта чи його законного представника вони, вочевидь, мають бути їм надані. Подальше вирішення питання про використання цих відомостей особою, якої вони стосуються (її законним представником) є виключно їхнім правом. У цьому провадженні мати хлопчика надала медичну картку слідчому з метою подальшого проведення експертизи у кримінальному провадженні, у якому дитина є потерпілим. Тож засуджений і його захисник не можуть апелювати до порушення лікарської таємниці, оскільки саме особа, якої стосується медична інформація (або її законний представник), має право приймати рішення щодо використання отриманої інформації про себе, в тому числі й щодо використання відомостей, які містяться у її медичній картці

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.07.2024 у справі № 463/11851/21 (провадження № 51-508км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120314115>

Сторона захисту вказувала, що оскільки в реєстрі матеріалів кримінального провадження, долученому до обвинувального акта, відсутні відомості про диски з відеофіксацією проведення слідчих експериментів за участю обвинуваченого та потерпілого, і вони в порядку ст. 290 КПК стороні захисту не відкривалися,

то наявні на цих дисках відеофайли із записами слідчих експериментів суд безпідставно визнав допустимими доказами. Захист звертав увагу на те, що у вказаному реєстрі не зазначено про наявні у справі висновки експерта, а тому, на його думку, ці висновки не надавалися стороні захисту для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК

Долучені до протоколів слідчих експериментів диски із відеозаписами їх проведення, так само як і висновки експертів у справі, не є процесуальною дією, про яку необхідно зазначити у реєстрі матеріалів досудового розслідування.

Відсутність у реєстрі матеріалів досудового розслідування переліку висновків експертів у справі жодним чином не перешкоджало стороні захисту ознайомитися із цими висновками в порядку ст. 290 КПК. Як убачається з матеріалів кримінального провадження, після закінчення досудового розслідування засудженому та захиснику було надано доступ до матеріалів провадження в підшитому та пронумерованому вигляді в одному томі на 265 аркушах, серед яких містяться і експертні висновки, а також долучені до протоколів слідчих експериментів диски із відеозаписами їх проведення

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.02.2019 у справі № 390/1056/16-к (провадження № 51-3182км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80623573>

3. Достатній час для вивчення відкритих матеріалів і підготовки позиції

Суди визнали недопустимими результати НСРД, пославшись на те, що ухвали слідчих суддів, якими надано дозвіл на їх проведення, були відкриті стороні захисту лише під час розгляду в суді першої інстанції

Порушення вимог ст. 290 КПК, якщо таке встановлено, має оцінюватися з погляду того, наскільки воно вплинуло на здатність сторони обґрунтовувати свою позицію і спростовувати позицію опонента.

У цій справі спірні ухвали були відкриті стороні захисту 20.10.2020 під час судового розгляду. Після цього суд надав їй час для підготовки заперечень щодо законності НСРД з урахуванням нової інформації, отриманої стороною захисту. Наступне судове засідання у цій справі відбулося 25 листопада 2020 року, таким чином, сторона захисту мала в своєму розпорядженні більше місяця для вивчення наданих їй документів і підготовки заперечень.

За таких обставин Суд не вважає, що сторона захисту була обмежена у можливості ефективно відстоювати свою позицію, зокрема, висловити свої доводи щодо законності проведення НСРД з урахуванням відкритих їй ухвал, на підставі яких ці дії проводилися

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 520/2703/17 (провадження № 51-1291км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871748>

Захист посилався на те, що відеозаписи слідчих експериментів не було відкрито під час виконання вимог ст. 290 КПК

Стороною захисту не доведено, що в неї не було достатнього часу і можливості під час судового розгляду детально ознайомитися з цими доказами і врахувати їх при опрацюванні стратегії і тактики захисту. Крім цього, сторона захисту не зазначає про будь-які дії чи рішення суду, які завадили їм отримати час, необхідний для вивчення і врахування цих доказів для відстоювання своєї позиції

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.04.2024 у справі № 127/21001/17 (провадження № 51-3448км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118759663>

Засуджений вказував на те, що сторону захисту незаконно обмежено в часі на ознайомлення з відкритими матеріалами

Свідоме обрання учасником кримінального провадження такого варіанту поведінки, який пов'язаний із втіленням в той чи інший спосіб власного переконання про доцільність невиконання певних процесуальних обов'язків (ч. 9 ст. 290 КПК) чи недоцільність реалізації окремих своїх прав, що може бути обумовлене сподіванням на застосування судом «процесуальних санкцій», наприклад, передбачених ч. 12 ст. 290 КПК, не створює безумовні підстави їх вживати під час судового розгляду без всебічного і повного аналізу всіх аспектів кримінального провадження.

Сторона захисту не вказала, з якими саме документами не була ознайомлена та яким чином це завадило їй підготуватися до захисту від висунутого обвинувачення. Натомість в обвинуваченого було достатньо часу і можливостей для ознайомлення з відкритими матеріалами досудового розслідування

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 333/989/18 (провадження № 51-5770км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112484592>

Ухвала апеляційного суду про надання дозволу на проведення НСРД,- аудіо, відеоконтролю була надана стороною обвинувачення лише під час судового розгляду

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, розсекречені під час судового розгляду, і сторона захисту у змагальному процесі могла довести перед судом свої аргументи

щодо допустимості доказів, отриманих у результаті НСРД, в сукупності з оцінкою правової підстави для їх проведення, то суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.

У ході досудового розслідування в порядку ст. 290 КПК, усі ухвали слідчих суддів, якими надано дозвіл на проведення НСРД, стороні захисту не відкривалися, однак були долучені до провадження та відкриті сторонам під час нового судового розгляду справи, під час якого сторона захисту мала можливість з ними ознайомитися та висловити свої зауваження. З відповіді апеляційного суду убачається, що прокуратура зверталася з клопотаннями про розсекречення ухвал слідчих суддів апеляційного суду, однак експертною комісією з питань таємниць було відмовлено в їх задоволенні

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 727/9754/18 (провадження № 51-3102км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108710739>

Сторона захисту стверджувала про недопустимість протоколів про результати проведення зняття інформації з електронних комунікаційних мереж та про результати проведення аудіо, -відеоконтролю особи з додатками, а саме оптичними DVD-R дисками, оскільки доручення слідчого на складання начальником сектору поліції зазначених документів не було відкрите стороні захисту у порядку ст. 290 КПК

Лише та обставина, що документи не були надані після завершення досудового розслідування, а були надані суду під час дослідження доказів, не має вирішального значення для допустимості тих доказів; важливо, щоб після відкриття таких документів стороною обвинувачення стороні захисту у будь-якому разі був наданий достатній час і можливості для їх вивчення та підготовки своєї позиції з урахуванням цих документів, і суд має забезпечити таку можливість.

У випадку розкриття процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД після передачі кримінального провадження до суду, суд зобов'язаний забезпечити стороні захисту достатній час та реальну можливість для доведення перед судом своєї позиції щодо належності та допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД в комплексі із процесуальною підставою для проведення НСРД з метою реалізації принципу змагальності.

Як убачається із матеріалів кримінального провадження, судами попередніх інстанцій встановлено, що доручення слідчого поліції на організацію проведення начальником сектору поліції НСРД не було

відкрито стороні захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, з тієї причини, що його не було у розпорядженні сторони обвинувачення.

При цьому відомості про те, що стороною захисту на стадії виконання вимог ст. 290 КПК заявлялося клопотання перед слідчим про необхідність надання на ознайомлення вказаних доручень у матеріалах кримінального провадження відсутні.

На наступний день після розсекречення документу в порядку ч. 11 ст. 290 КПК захисник, двоє обвинувачених були ознайомлені з вказаним дорученням, а отже відкриття стороні захисту додаткових матеріалів, отриманих під час судового розгляду, не суперечить вимогам КПК, практиці Верховного Суду та не свідчить про недопустимість цих протоколів НСРД

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.02.2024 у справі № 753/7998/22 (провадження № 51-6613км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117074379>

Сторона захисту стверджувала, що два клопотання про проведення НСРД та ухвали слідчих суддів про надання дозволу на проведення цих дій не були відкриті після завершення досудового розслідування

Якщо процесуальні документи, які стали підставою для проведення НСРД, розсекречені під час судового розгляду і сторона захисту в змагальному процесі могла представити суду свої аргументи щодо допустимості доказів, отриманих в результаті НСРД, у сукупності з оцінкою правової підстави для їх проведення, суд повинен оцінити отримані докази та вирішити питання про їх допустимість.

Сторона захисту не зазначила обставин, які б свідчили про те, що відкриття цих документів на стадії судового розгляду настільки обмежило можливості сторони захисту в підготовці захисту, щоб це вимагало визнання всіх результатів відповідної НСРД недопустимими

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 758/15672/15-к (провадження № 51-5385км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114086734>

У цій справі ухвали, якими надано дозвіл на проведення НСРД, не були відкриті стороні захисту в порядку ст. 290 КПК. Разом з тим після порушення стороною захисту питання про надання ухвал слідчих суддів апеляційного суду, на підставі яких проведені НСРД, прокурор вживав необхідних заходів, спрямованих на отримання відповідних рішень, а саме, надіслав лист до апеляційного суду щодо отримання ухвал слідчих суддів, однак у зв'язку тим, що не було знято грифи секретності, тому копії відповідних судових рішень надані не були

Відповідно до положень розділу V Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні, прокурор не є самостійним суб'єктом

розсекречення матеріалів. Він зобов'язаний звернутися з відповідним клопотанням до експертної комісії з питань таємниць, яка і приймає рішення про розсекречення.

Це питання комісія вирішує з урахуванням державних інтересів щодо збереження інформації в таємниці. Тільки після розсекречення таких процесуальних документів про дозвіл на проведення НСРД прокурор може долучити їх до матеріалів кримінального провадження у встановленому КПК порядку. Якщо ж комісія приймає рішення про неможливість їх розсекречення, оскільки воно може завдати шкоди державним інтересам, то, відповідно, їх відкриття стороні захисту в порядку ст. 290 КПК є неможливим.

Тобто, на противагу обов'язку сторони обвинувачення до моменту направлення обвинувального акта до суду розкрити всі докази, пов'язані зі справою, шляхом надання доступу до матеріалів справи, може виникнути ситуація, за якої надання певних матеріалів на цій стадії є неможливим з огляду на державні інтереси щодо збереження певної інформації в таємниці.

Таким чином, апеляційний суд правильно врахував, що докази у вигляді результатів НСРД повинні бути відкриті стороні захисту в порядку, визначеному ст. 290 КПК, однак процесуальні документи, у тому числі ухвали слідчого судді, про дозвіл на проведення НСРД, у виняткових випадках можуть бути надані й під час розгляду справи в суді.

Невідкриття таких процесуальних документів до моменту передачі кримінального провадження до суду не може бути безумовною підставою для визнання результатів НСРД недопустимими доказами. Якщо сторона обвинувачення не вжила необхідних та своєчасних заходів, спрямованих на розсекречення таких процесуальних документів, і цих документів немає в її розпорядженні, то в такому випадку має місце порушення норм ст. 290 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.05.2024 у справі № 541/1560/17 (провадження № 51-6270км20) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119523487>

Апеляційний суд, погоджуючись із висновком місцевого суду, поставив під сумнів допустимість усіх доказів сторони обвинувачення, оскільки вони здобуті в рамках іншого кримінального провадження, тобто до реєстрації цього кримінального провадження в Єдиному реєстрі досудових розслідувань

Долучення стороною обвинувачення до матеріалів досудового розслідування при виконанні вимог ст. 290 КПК ухвали слідчого судді, якою надано дозвіл на використання результатів НСРД з іншого

кримінального провадження, в ході проведення якого були виявлені ознаки кримінального правопорушення, яке розслідується у даному кримінальному провадженні, свідчить про виконання органом досудового розслідування в повному обсязі положень ч. 12 ст. 290 КПК та є достатньою правовою підставою для використання результатів НСРД, навіть за відсутності в матеріалах кримінального провадження ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення вказаної НСРД

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 465/2671/17 (провадження № 51-3839км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114849120>

Захисник стверджував, що після пред'явлення підозри його підзахисному у сторони захисту не було часу для вивчення матеріалів кримінального провадження та підготовки і викладення позиції захисту на досудовому слідстві з метою з'ясування всіх необхідних питань шляхом проведення слідчих дій

Особі було пред'явлено підозру 23.11.2016 (українською мовою). На прохання підозрюваного 24.11.2016 йому була вручена підозра російською мовою. Після чого, 25.11.2016 стороні захисту в порядку ст. 290 КПК було повідомлено про завершення досудового розслідування та надано доступ до матеріалів досудового розслідування. У цей же день з 16:05 до 17:10 підозрюваний та його захисник ознайомилися з матеріалами кримінального провадження на 182 аркушах. Заяв та клопотань вони не заявляли.

Отже, у сторони захисту була можливість детально ознайомитися з матеріалами кримінального провадження та викласти свої зауваження з приводу того, з чим вона не погоджується, а також заявити клопотання про проведення додаткових процесуальних слідчих дій. Проте таким правом вона не скористалася

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.02.2024 у справі № 509/4616/16-к (провадження № 51-5606км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117442686>

Сторона захисту вказувала на те, що органом досудового розслідування порушено вимоги ст. 290 КПК та незаконно обмежено сторону захисту в часі

на ознайомлення з відкритими матеріалами, що потягло за собою порушення права на захист та недопустимість доказів

Сторона захисту не вказала, з якими саме документами не була ознайомена та яким чином це завадило їй підготуватися до захисту від висунутого обвинувачення, не наведено таких доводів і в касаційній скарзі засудженого, який не стверджує і про те, що під час судового розгляду не мав достатньо часу для вивчення

і дослідження доказів сторони обвинувачення, або що суд у цій частині, порушивши приписи ст. 22 КПК, не створив необхідних умов для реалізації стороною захисту її процесуальних прав

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 333/989/18 (провадження № 51-5770км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112484592>

4. Поведінка сторін

Захиснику не були відкриті додатки до протоколів огляду місця події, а саме, фототаблиця та відеозапис в порядку 290 КПК

Посилання захисника на ту обставину, що він не мав можливості звернутися із клопотанням про надання доступу до низки доказів сторони обвинувачення, оскільки вступив у справу лише на стадії дослідження доказів судом першої інстанції, не свідчать про порушення органами досудового розслідування вимог ст. 290 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.02.2024 у справі № 715/565/22 (провадження № 51-4886км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117442648>

Сторона захисту стверджувала про порушення права на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження

Ухвалою слідчого судді було встановлено строк для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження підозрюваному та його захиснику, після спливу якого сторона захисту буде вважатися такою, що реалізувала своє право на доступ до матеріалів.

Тобто на етапі досудового розслідування цього кримінального провадження було здійснено судовий контроль щодо належного ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування. Ігнорування засудженим названої ухвали слідчого судді та небажання отримувати в порядку статей 290, 293 КПК відповідні процесуальні документи не свідчить про порушення його права на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.11.2021 у справі № 281/128/19 (провадження № 51-4536км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101029201>

Стороні захисту не було відкрито відеозаписи слідчих експериментів з обвинуваченим та потерпілим

Усі матеріали провадження було надано стороні захисту для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК відповідно до вимог закону. Заяв чи скарг про невідкриття цих матеріалів, про бажання ознайомитися з відеозаписами не надходило, а тому немає підстав уважати, що стороні захисту не було відкрито вказаних доказів.

За таких обставин підстав для визнання протоколів слідчих експериментів недопустимими доказами не вбачається

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.03.2023 у справі № 136/1616/20 (провадження № 51-1705км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109995593>

Стороні захисту не було відкрито медичну картку потерпілого, яка мала значення для формулювання додаткових питань експертам

Сторона захисту, ознайомившись з висновками експертів, не ставила під сумнів існування медичної карти та не посилалася на невідкриття вищезазначених матеріалів стороною обвинувачення в порядку ст. 290 КПК. Вона мала можливість клопотати про надання доступу до цих матеріалів.

За відсутності такого клопотання з урахуванням ст. 22 КПК слід розуміти, що сторона захисту, самотійно обстоюючи свою правову позицію, не вважала за доцільне скористатися правом на відкриття їй відповідних документів та матеріалів.

Зважаючи на статті 22, 290, 412 КПК у їх взаємозв'язку, істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону було би невідкриття слідчими органами стороні захисту саме висновків експертів, що могло спричинити визнання їх недопустимими доказами на підставі ст. 87 КПК. Разом із цим свідомо добровільна мовчазна відмова на стадії виконання ст. 290 КПК від доступу до цих документів, автоматично не ставить під сумнів допустимість висновків експертів. Більш того, таке право може бути реалізовано під час судового чи апеляційного розгляду кримінального провадження, що не суперечить меті ст. 6 Конвенції

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 23.08.2023 у справі № 570/5161/18 (провадження № 51-4101км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113065935>

Сторона захисту зазначала про неналежне виконання органом досудового розслідування вимог ст. 290 КПК у частині ознайомлення з речовими доказами

Закон надає сторонам майбутнього судового розгляду можливість ознайомитися з доказами (в тому числі, речовими) кожної із них і підготувати правову позицію, що буде ними обстоюватися у змагальній процедурі судового розгляду.

На орган досудового розслідування покладено обов'язок надати сторонам майбутнього судового розгляду безперешкодно реалізувати їх можливість ознайомитися з речовими доказами (у разі виявлення

ними бажання), однак він не зобов'язаний здійснювати таке ознайомлення в обов'язковому порядку за відсутності ініціативи сторони.

Засуджений та його захисник не були позбавлені права клопотати про ознайомлення з речовими доказами, тим паче, що з наданих їм матеріалів вони не могли не знати, що в результаті проведення цих дій орган досудового розслідування вилучив речові докази.

Однак сторона захисту не вважала за доцільне скористатися таким правом. Тому касаційний суд не знайшов підстав вважати, що в цьому випадку не пред'явлення стороні захисту речових доказів в порядку ст. 290 КПК призвело до порушення прав цієї сторони

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 10.05.2023 у справі № 452/3584/20 (провадження № 51-1479км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110850056>

Захисник стверджував, що сторона обвинувачення не ознайомила сторону захисту з речовими доказами, вилученими під час обшуку

Засуджений та захисник ознайомилися з матеріалами досудового розслідування в повному обсязі, заяв чи клопотань в ході ознайомлення заявлено не було. Тобто у цьому кримінальному провадженні в ході реалізації положень ст. 290 КПК стороною захисту не було виявлено бажання додатково знайомитися з окремими речовими доказами, будь-які заяви чи клопотання щодо цього у матеріалах провадження відсутні

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.04.2023 у справі № 339/104/18 (провадження №51-3617км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110536498>

Захисник стверджував, що речові докази та отримані на підставі їх дослідження висновки експертиз не можуть бути визнані допустимими доказами, оскільки речові докази у супереч вимогам ст. 290 КПК не відкривалися стороні захисту

З матеріалів кримінального провадження слідує, що стороні захисту були відкриті усі матеріали досудового розслідування, вручався реєстр цих матеріалів, в якому, зокрема, було зазначено про визнання та приєднання до кримінального провадження речових доказів. Обвинувачений та його захисник не були позбавлені права ознайомитися із цими речовими доказами. Отже, порушень вимог ст. 290 КПК не встановлено, а тому суд обґрунтовано взяв до уваги та поклав в основу вироку безпосередньо досліджені у судовому засіданні, крім іншого,

постанову про визнання речових доказів та висновки експертів, які досліджували ці речові докази

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.03.2019 у справі № 154/3213/16 (провадження № 51-6359км18) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80918936>

Суд касаційної інстанції погодився з висновком апеляційного суду про безпідставність тверджень сторони захисту щодо недопустимості доказів з урахуванням того, що у ході виконання вимог ст. 290 КПК речові докази у справі не надавалися та судом першої інстанції не оглядалися

Сторона захисту не вважала за необхідне скористатися можливістю оглянути відкриті їй речові докази. Окрім цього перелік визнаних речовими доказами товарів, їх найменування, кількість та вартість сторона захисту не оспорювала, на їх дослідженні та огляді в суді не наполягала

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.05.2023 у справі № 754/11872/18 (провадження № 51-5023км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110692537>

Суди визнали недопустимим висновок експерта, оскільки на стадії виконання вимог ст. 290 КПК стороні захисту не було відкрито інформації на CD-R диску, на якій ґрунтується експертне дослідження

Право сторони буде порушено не стільки у випадку, якщо якісь матеріали не будуть або будуть не в повному обсязі відкриті на стадії завершення досудового розслідування, скільки тоді, коли суд, обізнаний із порушенням права сторони на своєчасне ознайомлення з матеріалами іншої сторони, не вжив належних заходів для виправлення ситуації, і сторона не отримала доступу до таких матеріалів або не мала достатнього часу і можливостей підготуватися до їх використання або надання відповідних заперечень.

Сторона захисту не була позбавлена можливості отримати доступ до електронного документу на відповідному етапі, однак не заявляла про відсутність доступу до відеозапису ДТП, зокрема й під час перегляду відеозапису в суді першої інстанції.

Тому суд апеляційної інстанції безпідставно погодився з висновками районного суду, який прийняв рішення в цій частині без ретельного з'ясування цього питання

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 30.08.2023 у справі № 289/445/18 (провадження № 51-1649км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113236348>

5. Виконання обов'язку відкриття матеріалів іншій стороні

Сторона обвинувачення вказувала, що під час судового розгляду в суді першої інстанції стороною захисту перед допитом чотирьох свідків не було надано прокурору доступ до пояснень цих осіб, що позбавило сторону обвинувачення можливості підготуватися до належного допиту свідків

Частиною 11 ст. 290 КПК встановлено, що сторони кримінального провадження зобов'язані здійснювати відкриття одне одній додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду.

Таким чином, законодавець встановив процедуру, яка забезпечує реалізацію права на справедливий суд у його процесуальному аспекті, тобто надає можливість сторонам майбутнього судового розгляду ознайомитися з доказами кожної з них і підготувати правову позицію, що буде ними обстоюватись у змагальній процедурі судового розгляду.

Під час судового засідання стороною захисту було заявлено клопотання про допит чотирьох свідків. Прокурор щодо задоволення такого клопотання захисника не заперечував, а також не вказував на порушення стороною захисту вимог ч. 11 ст. 290 КПК щодо не відкриття доступу до пояснень вказаних осіб. У судовому засіданні прокурор не був позбавлений можливості здійснити допит вказаних осіб під час судового розгляду в передбачений законом спосіб. При цьому після допиту свідків прокурором не було заявлено клопотань про надання часу для підготовки правової позиції обвинувачення у зв'язку з новими доказами. До того ж у прокурора було достатньо часу для підготовки до допиту заявлених свідків та звернення до сторони захисту з метою отримання доступу до пояснень вказаних осіб

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.03.2023 у справі № 359/6765/18 (провадження № 51-4260км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109548036>

Сторона захисту стверджувала про порушення вимоги ч. 11 ст. 290 КПК, оскільки стороною обвинувачення не були відкриті показання двох свідків, яких за клопотанням прокурора було допитано у судовому засіданні

З матеріалів судового провадження вбачається, що двоє свідків допитані судом у відкритому судовому засіданні відповідно до положень ст. 352 КПК за участі сторін кримінального провадження, кожна з яких мала можливість ставити запитання свідкам. Необхідність у їх допиті виникла під час судового розгляду. Слідчим ці особи не допитувались, а тому порушень ст. 290 КПК щодо невідкриття стороні захисту цих доказів не допущено і підстав для визнання їх недопустимими немає

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23.04.2024 у справі № 746/357/22 (провадження № 51-926км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118725222>

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, визнав недопустимим доказом показання допитаного у судовому засіданні свідка, пославшись на те, що сторона захисту не виконала вимоги ст. 290 КПК та під час досудового розслідування не відкрила стороні обвинувачення цей доказ

Згідно із ч. 6 ст. 290 сторона захисту за запитом прокурора зобов'язана відкрити речові докази або їх частини, документи або копії з них, а також надати доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту, якщо сторона захисту має намір використати відомості, що містяться в них, як докази у суді. Це положення не згадує показань свідка, оскільки, на відміну від сторони обвинувачення, сторона захисту не може проводити допит і отримувати показання, а лише пояснення, які відповідно до ч. 8 ст. 95 КПК не є джерелом доказів. Тому на сторону захисту законом не покладено обов'язку відкривати доказ, який вона в принципі не може мати в своєму розпорядженні.

Показання свідка, викликаного судом за клопотанням сторони захисту, з'являються лише під час його допиту в судовому засіданні і, таким чином, не можуть бути відкриті до цього моменту

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.06.2022 у справі № 462/1710/16-к (провадження № 51-4936км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104849853>

Прокурор вказував, що суд першої інстанції в основу вироку поклав докази сторони захисту – показання свідків, які не були відкриті стороні обвинувачення

Як убачається з матеріалів кримінального провадження, сторона захисту надіслала на адресу місцевої прокуратури в порядку ст. 290 КПК копію відповіді з обласної психіатричної лікарні з додатками для ознайомлення, в якій зазначалась інформація про медичних працівників, які надалі були допитані під час судового розгляду за клопотанням захисника.

У судовому засіданні прокурор підтвердив факт отримання ним копії відповіді, що була надіслана стороною захисту, не заперечував проти допиту свідків сторони захисту, перед початком їхнього допиту жодних зауважень чи застережень не робив, брав активну участь у перехресному допиті, після почутої інформації не заявляв клопотань про необхідність перевірки наданої свідками інформації.

Тобто, порушень ст. 290 КПК під час судового розгляду суд першої інстанції не допустив

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.07.2020 у справі № 725/2463/18 (провадження № 51-1864км20) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90385138>

6. Відкриття додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду

У цій справі під час судового засідання захисник оголосив письмові пояснення свідка та заявив клопотання його допит у судовому засіданні, що майже через 2 місяці було зроблено. Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, визнав недопустимим доказом показання допитаного у судовому засіданні свідка, пославшись на те, що сторона захисту не виконала вимоги ст. 290 КПК та під час досудового розслідування не відкрила стороні обвинувачення цей доказ

Вимоги ст. 290 КПК не перешкоджають стороні захисту шукати і надавати суду докази після закінчення досудового розслідування, у тому числі під час розгляду справи в суді першої інстанції. Це зокрема підтверджується положеннями п. 8 ч. 3 ст. 42 КПК, відповідно до яких обвинувачений, тобто особа, обвинувальний акт щодо якої передано до суду, має право збирати і подавати докази.

Виключення такої можливості істотним чином обмежить здатність обвинуваченої особи ефективно захищатися від обвинувачення, оскільки лише після закінчення досудового розслідування сторона захисту отримує доступ до доказів, на підставі яких сформульовано обвинувачення, і після цього має повноцінну можливість побудувати стратегію і тактику захисту, що включає пошук і надання доказів.

Суд погоджується з тим, що у разі з'явлення доказу, про який іншій стороні не було відомо, ця сторона має право на достатній час і можливість для вивчення нового доказу і, як у цьому разі, на підготовку до допиту, а суд має забезпечити стороні такі можливості відповідно до ст. 22 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.06.2022 у справі № 462/1710/16-к (провадження № 51-4936км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104849853>

В суді апеляційної інстанції прокурором були долучені судові рішення про неодноразове притягнення обвинуваченого до адміністративної відповідальності, які не відкривались стороні захисту в порядку ст. 290 КПК

Із матеріалів провадження убачається, що копії спірних постанов прокурор надав стороні захисту в судовому засіданні до початку апеляційного розгляду і захист з ними ознайомився. Ні засуджений, ні його захисники не висловлювали клопотань щодо надання додаткового часу для вивчення долучених стороною обвинувачення судових рішень. Заслуговує на увагу і той факт, що ці постанови стосуються безпосередньо засудженого, вони оприлюднені в Єдиному державному реєстрі судових рішень, до якого вносяться

усі рішення судів України, тобто зазначена інформація є загальновідомою і загальнодоступною

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.05.2023 у справі № 199/840/22 (провадження № 51-3168км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110963748>

Сторона захисту стверджувала про недопустимість схеми місця ДТП, складеної більше ніж через два з половиною роки після ДТП, яка не була відкрита стороні захисту, як визначено ст. 290 КПК

Враховуючи, що схема місця ДТП від 04.11.2020 була отримана під час судового розгляду на підставі рішення суду від 07.10.2020 за клопотанням представника потерпілих, а обвинувачений, який був у судовому засіданні, не заперечував проти задоволення клопотання та подальшого долучення до матеріалів провадження схеми місця ДТП, на підставі якої проведено автотехнічну експертизу, то підстави вважати порушеними вимоги ст. 290 КПК відсутні

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.09.2023 у справі № 520/8905/18 (провадження № 51-2618км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113357605>

Сторона захисту наголошувала на тому, що судом апеляційної інстанції безпідставно враховано долучену прокурором копію інформації про рух приміських електропотягів, яка не відкривалася стороні захисту у порядку ст. 290 КПК

Порушення приписів ст. 290 КПК відсутні, оскільки інформація про рух електропотягів була надана в судовому засіданні стороні захисту для огляду та ознайомлення, що не суперечить вимогам ч. 11 ст. 290 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 03.04.2023 у справі № 190/411/19 (провадження № 51-1141км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110175701>

Сторона обвинувачення стверджувала про те, що суд прийняв як доказ невинуватості обвинуваченого висновок судово-медичної комісійної експертизи, яка була проведена на стадії досудового розслідування за клопотанням сторони захисту та є недопустимим доказом, оскільки в порушення вимог ст. 290 КПК відкрита стороні обвинувачення лише в судовому засіданні

Як вбачається з матеріалів кримінального провадження, під час його розгляду в суді першої інстанції, захисником було заявлено клопотання про долучення до матеріалів кримінального провадження висновку судово-медичної комісійної експертизи, проведеної за ініціативи сторони захисту, що підтверджується журналом судового засідання. Суд, з'ясувавши думки учасників судового

розгляду, надав час прокурору для ознайомлення з висновком даної експертизи, у судовому засіданні оголошено перерву, після чого прокурор подав клопотання про визнання цього доказу недопустимим з огляду на невідкриття стороні обвинувачення в порядку ст. 290 КПК.

В наступному судовому засіданні суд ухвалив рішення про долучення до матеріалів провадження висновку вказаної судово-медичної експертизи, про що свідчить журнал судового засідання.

Як слідує з висновку судово-медичної комісійної експертизи, клопотання про проведення експертизи трупа потерпілого було заявлене одним захисником та ним же одержано висновок. Однак висновок зазначеної експертизи був долучений до матеріалів провадження в судовому засіданні іншим захисником, який здійснював захист обвинуваченого вже на стадії судового розгляду і не брав участі як захисник під час досудового розслідування.

Разом з цим, наявність доказу у захисника не завжди вказує на поінформованість особи, в інтересах якої вона діє, про існування такого доказу та належну і кваліфіковану правову допомогу. А ненадання захисником доказу, який в тому числі може вказувати на невинуватість особи, порушує право особи на справедливий судовий розгляд.

Окрім того, захисник, у розпорядженні якого не було висновку експертизи, відкрив його прокурору під час розгляду справи у суді першої інстанції, таким чином сторона захисту не порушила права учасників кримінального провадження

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.02.2023 у справі № 522/24499/15-к (провадження № 51-4870км21) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075171>

Обвинувальний акт щодо обвинуваченого був отриманий місцевим судом 13.05.2014. У судовому засіданні місцевого суду 31.07.2017, сторона захисту заявила клопотання про необхідність визнання усіх результатів НСРД недопустимими доказами з підстав невідкриття стороні захисту в порядку ст. 290 КПК ухвал слідчих суддів, якими надавалися дозволи на проведення цих НСРД, однак прокурор не відкрив вказані ухвали ні на етапі судового розгляду, ні при перегляді судових рішень судами апеляційної та касаційної інстанції. Вирок у цьому провадженні було ухвалено у 2020 році. Місцевий і апеляційний суди визнали недопустимими доказами результати НСРД, із чим не погодилася сторона обвинувачення у касаційній скарзі

Трирічний проміжок часу був достатнім як для сторони обвинувачення з тим, щоб вона виконала необхідні дії щодо

розтаємнення ухвал на проведення НСРД та надала їх стороні захисту й суду, так і для сторони захисту з тим, щоб остання могла реалізувати принцип змагальності та навести суду свої аргументи про можливість використання результатів НСРД, які були отримані після реалізації дозволів на проведення відповідних слідчих дій.

Фактично прокурор, оскаржуючи судові рішення з посиланням на безпідставне визнання недопустимими результатів НСРД ігнорує позицію Верховного Суду України щодо необхідності розкриття ухвал, які стали процесуальними підставами для проведення НСРД. Формальне оскарження судових рішень із посиланням на вказаний довід без реального вжиття стороною обвинувачення будь-яких дій, спрямованих на розкриття ухвал на проведення НСРД є очевидним зловживанням стороною обвинувачення своїми процесуальними правами та обов'язками

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.05.2023 у справі № 761/13685/14-к (провадження № 51-3062км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339388>

Суд першої інстанції встановив, що всупереч ч. 3 ст. 290 КПК сторона обвинувачення не забезпечила стороні захисту доступу до даних, які містяться на дисках, які є додатками до протоколів огляду відеозапису з камер відеоспостереження та освідування підозрюваного, а також до висновку судової портретної експертизи. Суд констатував, що згідно з вимогами ч. 12 ст. 290 КПК не вправі допустити відомості, які містяться на диску з камер відеоспостереження, який визнаний речовим доказом у кримінальному провадженні, з чим не погодився прокурор у касаційній скарзі

Надання слідчим захиснику до закінчення досудового розслідування копії відеозапису з камер відеоспостереження не свідчать про можливість врахування відеозапису з камер відеоспостереження через неналежне виконання стороною обвинувачення вимог ст. 290 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.10.2023 у справі № 761/24411/18 (провадження № 51-2647км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114188377>

Суд першої інстанції визнав недопустимими протоколи про результати контролю за вчиненням злочину з огляду на те, що ні до суду, ні стороні захисту під час досудового розслідування відповідні ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення НСРД не надавалися. З цих підстав не можуть бути допустимими й інші, надані стороною обвинувачення, докази, отримані за наслідками проведення НСРД

Суд не може автоматично визнавати протоколи НСРД недопустимими доказами з мотивів невідкриття процесуальних документів, якими санкціоноване їх проведення.

Сторона обвинувачення під час досудового розслідування своєчасно вжила всі необхідні та залежні від неї заходи, спрямовані на розсекречення процесуальних документів, які стали підставою для проведення НСРД, однак такі документи не були розсекречені з причин, що не залежали від волі і процесуальної поведінки прокурора.

Якщо апеляційний суд не вбачав підстав для зняття грифу «таємно» з ухвал слідчого судді, які стали підставою для проведення НСРД, у зв'язку з чим ці процесуальні документи не надавались ні стороні обвинувачення, ні на запит суду першої інстанції, оскільки цих матеріалів у сторони обвинувачення не було і не могло бути у розпорядженні, то зазначене виключає можливість виконання стороною обвинувачення вимог ст. 290 КПК і застосування санкції, передбаченої ч. 12 цієї статті.

Перш ніж зробити висновок про допустимість або недопустимість доказів, здобутих у результаті проведення оперативно-розшукових заходів у кримінальному провадженні, апеляційний суд повинен був з'ясувати, чи вживалися стороною обвинувачення на стадії досудового розслідування заходи, спрямовані на розсекречення вказаних документів з метою надання їх стороні захисту під час виконання вимог ст. 290 КПК, і чи були вони розсекречені вже після звернення прокурора до суду з обвинувальним актом з причин, що не залежали від волі або процесуальної поведінки прокурора

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.09.2023 у справі № 521/18533/15-к (провадження № 51-3013км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722500>

Сторона захисту вказувала, що їй в порядку ст. 290 КПК не був відкритий, а також не надавався для дослідження суду першої інстанції акт ревізії, на підставі якого була проведена судово-економічна експертиза, висновок якої покладено в основу вироку

Відсутність у матеріалах кримінального провадження документів, на підставі яких сформовано висновок експерта, невідкриття цих документів стороні захисту на стадії виконання ст. 290 КПК не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону в аспекті ст. 412 вказаного Кодексу та автоматично не тягне за собою визнання експертного дослідження недопустимим доказом й скасування на підставі п. 1 ч. 1 ст. 438 КПК судових рішень, якщо зазначені документи було отримано у визначеному законом порядку, і згадана сторона не клопотала про надання до них доступу або при

здійсненні судового чи апеляційного провадження їй було забезпечено можливість реалізувати право на ознайомлення з такими документами

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 29.06.2023 у справі № 453/1361/18 (провадження № 51-1997км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111972755>

7. Процедурні питання

7.1. Повідомлення про завершення досудового розслідування

Сторона обвинувачення стверджувала, що слідчий повідомив сторону захисту по телефону про завершення досудового розслідування, однак апеляційний суд не допитав слідчого з цього питання

Належним підтвердженням стороною обвинувачення завершення досудового розслідування і відкриття для ознайомлення в порядку ст. 290 КПК матеріалів досудового розслідування є або документи, що підтверджують особисте вручення відповідному учаснику кримінального провадження повідомлення про відкриття для ознайомлення матеріалів справи (зокрема, особисті розписки підозрюваного, захисника), або докази про направлення такого повідомлення на адресу, вказану для листування.

Отже, доводи прокурора про те, що суд мав допитати слідчого з метою встановлення в такий спосіб дати повідомлення стороною захисту про відкриття матеріалів провадження для ознайомлення з ними в порядку ст. 290 КПК, є безпідставними, оскільки допит слідчого не є належним процесуальним джерелом доказів для встановлення судом дня завершення досудового розслідування

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.02.2023 у справі № 354/1129/20 (провадження № 51-3315км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075158>

Сторона обвинувачення стверджувала, що вручення повідомлення про закінчення досудового розслідування захиснику підозрюваного дорівнює повідомленню самого підозрюваного

Повідомлення про закінчення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення у порядку ст. 290 КПК є процесуальною дією, яка має прямий індивідуальний характер, тобто стосується конкретного учасника кримінального провадження, і не може делегуватися захиснику.

Надання доступу до матеріалів кримінального провадження має здійснюватися всім без виключення учасникам кримінального провадження зі сторони захисту, тобто окремо підозрюваному, окремо законному представнику, окремо захиснику.

Таке право кожного учасника кримінального провадження є абсолютним, та може не здійснюватися виключно за їх власним волевиявленням (наприклад відмова від такого ознайомлення)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.02.2024 у справі № 359/7681/20 (провадження № 51-5201км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117277334>

У матеріалах провадження не було підтвердження направлення та отримання підозрюваним і захисником повідомлень про завершення досудового розслідування та відкриття матеріалів кримінального провадження для ознайомлення або ознайомлення з їх змістом іншим шляхом, як це передбачено ст. 136 КПК. У суді першої інстанції прокурор указав, що за інформацією, наданою йому слідчим, вказані особи були повідомлені слідчим телефонограмою. Суди першої та апеляційної інстанцій дійшли висновку про неналежне сповіщення сторони захисту про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування. Сторона обвинувачення не погодилася з такими висновками судів

Повідомленням про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування у контексті ст. 290 КПК є безпосередньо сповіщення, доведення до відома підозрюваного та його захисника такої інформації. Через те факт повідомлення цієї інформації стороні захисту має бути належно підтверджений.

Однак відсутність відомостей про особу, яка телефонувала адвокату, фіксації змісту розмови з адвокатом, скріншот вихідного дзвінка з невідомого номеру на номер адвоката і зафіксоване з'єднання протягом 43 секунд, жодним чином не свідчить про повідомлення захисника слідчим або прокурором про завершення досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Обов'язковим є безпосереднє повідомлення як обвинуваченого, так і його захисника. Визнається неприйнятним здійснення повідомлень обвинуваченого шляхом телефонограми через його захисника

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.02.2023 у справі № 760/2257/22 (провадження № 51-3739км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109176660>

Сторона обвинувачення зазначала, що підозрюваному в межах строку досудового розслідування кримінального провадження поштою було надіслано повідомлення про завершення досудового розслідування, що не враховано під час постановлення рішення про закриття кримінального провадження

на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК у зв'язку із закінченням строку досудового розслідування

У цьому кримінальному провадженні слідчий склав повідомлення про завершення досудового розслідування, однак телефонограм, розписок про особисте вручення чи направлення повідомлення про завершення досудового розслідування підозрюваному, його захиснику, інших належних доказів того, що стороні захисту було повідомлено про доступ до матеріалів кримінального провадження до закінчення строку досудового розслідування, визначеного постановою прокурора, матеріали кримінального провадження не містять.

Тобто в цьому випадку має місце факт неналежного повідомлення сторони захисту про завершення досудового розслідування.

З матеріалів провадження вбачається, що згідно з відповіддю головного спеціаліста відділу документального забезпечення відділу поліції в автоматизованій інформаційно-пошуковій системі «Канцелярія» зареєстровано повідомлення підозрюваному та адвокату про завершення досудового розслідування в кримінальному провадженні. Зазначені документи передані слідчому для особистого вручення.

Разом з цим у матеріалах провадження є повідомлення, надіслане лише на адресу підозрюваного. Повідомлення про направлення на адресу захисника матеріали провадження не містять.

У листі АТ «Укрпошта» зазначено, що надати інформацію про пересилання простих поштових відправлень на ім'я підозрюваного та адвоката неможливо.

Отже, сторона обвинувачення не довела, що вказане повідомлення було фактично направлене на адресу обвинуваченого або вручено йому особисто

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.04.2024 у справі № 523/6392/22 (провадження № 51-2545км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118393533>

Сторона обвинувачення доводила, що сторона захисту була належним чином повідомлена про завершення досудового розслідування й необхідність прибути для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження

У оформленій слідчим телефонограмі від 06.10.2022 про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування відсутні відомості про номери телефонів, за якими слідчий повідомляв підозрюваного та захисника, а наявний у матеріалах провадження рапорт слідчого про неприбуття сторони

захисту для ознайомлення з матеріалами кримінального провадження 07.10.2022 не містить дати його складання.

Факт належного повідомлення сторони захисту про закінчення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування не підтверджується й даними представлених прокурором фотоілюстрацій повідомлень з мобільних месенджерів «WhatsApp» та «Telegram» з телефону слідчого.

Суд дійшов висновку, що згідно з наявними фотоілюстраціями повідомлень з мобільного месенджера «Telegram» з телефону слідчого з особою з нік-неймом «Георгій», жодним чином неможливо ідентифікувати цю особу, а тому й стверджувати про те, що цією особою є саме підозрюваний, й дзвінок 07.10.2022 о 09:42 тривалістю 1 хвилина за допомогою месенджера «Telegram» особі з нік-неймом «Георгій» був саме підозрюваному, неможливо.

Крім цього, зі змісту фотоілюстрації щодо обміну повідомленнями між слідчим і захисником неможливо достеменно встановити дату надіслання і отримання таких повідомлень

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.11.2023 у справі № 464/472/22 (провадження № 51-4189км23) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115308709>

Сторона захисту зазначала, що хоча в матеріалах кримінального провадження і міститься повідомлення про завершення досудового розслідування, проте таке повідомлення не було вручене підозрюваному та його захиснику, або будь-яким іншим чином доведено до відома сторони захисту в строк до закінчення строку досудового розслідування. Також вказувала, що наявність зазначеного повідомлення є формальною, а долучений в судовому засіданні прокурором через 22 місяці з моменту відправки фіскальний чек в матеріалах провадження не містився, що свідчить про недостовірність наданих стороною обвинувачення доказів

Судом апеляційної інстанції без належної перевірки залишено посилання захисника про недостовірність наданого стороною обвинувачення фіскального чеку, оскільки до нього не додано опис вкладеного відправлення адресоване особі з прізвищем, відмінним від прізвища підозрюваного, в повідомленні слідчого зазначено адресу в м. Києві, а поштове відправлення за чеком адресоване до Гнідина. Крім того відповідно до даних сервісу «Трекінг відправлень» на офіційному вебсайті АТ «Укрпошта» дані про відправлення за номером 0101044108977 наразі відсутні, тому що не зареєстровані в системі.

Надана прокурором суду квитанція АТ «Укрпошта» про відправку адвокату рекомендованого листа не свідчить про направлення повідомлення про завершення досудового розслідування і відкриття

матеріалів справи захиснику, так як відсутній опис рекомендованого листа, а також немає і підтвердження про вручення листа адресату або його повернення і такі докази відсутні в матеріалах кримінального провадження.

Також сторона захисту заперечувала факт саме належного та своєчасного направлення повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування стороні захисту, вказуючи, що хоча в матеріалах справи і наявні скріншоти повідомлень, надісланих за допомогою мобільного месенджера «WhatsApp» на телефон підозрюваного, однак останній його не отримувач, крім того, не отримувач його і засобами поштового зв'язку

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.05.2024 у справі № 359/857/21 (провадження № 51-644км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119367868>

Судом апеляційної інстанції було встановлено, що наявне в матеріалах кримінального провадження доручення старшого прокурора прокуратури слідчому про виконання вимог ст. 290 КПК, відкриття матеріалів кримінального провадження та надання їх на ознайомлення іншій стороні, не містить підпису прокурора, від імені якого воно видане. Сторона захисту вважала, що прокурор не уповноважував слідчого на відкриття матеріалів провадження у порядку ст. 290 КПК

Неналежне оформлення прокурором доручення слідчому для виконання вимог ст. 290 КПК не свідчить про невідкриття стороною обвинувачення матеріалів досудового розслідування стороні захисту і не є підставою для визнання зібраних у цьому кримінальному провадженні доказів недопустимими

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.10.2022 у справі № 760/11852/15-к (провадження № 51-2325км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106708354>

7.2. Підтвердження протилежній стороні факту надання доступу до матеріалів

Сторона обвинувачення указувала на те, що суди першої та апеляційної інстанцій дійшли неправильного висновку про порушення строків досудового розслідування кримінального провадження і посилалася на докази, які підтверджували ознайомлення стороною захисту з матеріалами провадження і своєчасного направлення обвинувального акту до суду

За загальним правилом сторона кримінального провадження письмово підтверджує протилежній стороні, а потерпілий, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження,

- прокурору факт надання їм доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів (ч. 9 ст. 290 КПК). Водночас закон не визначає певної форми процесуального документа, яким би підтверджувався факт надання доступу та ознайомлення з матеріалами провадження, а лише встановлює, що цей факт повинен бути письмово підтверджений самим учасником кримінального провадження, якому надано доступ.

Ознайомлення з матеріалами розслідування є не обов'язком, а правом, яке захист використовує на власний розсуд.

Сторона захисту через скриньку окружної прокуратури, про що міститься відмітка, подала прокурору «Повідомлення в порядку статті 290 КПК», яке складається із 34 аркушів, з них 18 аркушів - зміст документа з переліком матеріалів та 16 аркушів - перелік додатків. У повідомленні сторона захисту надала перелік і копії матеріалів, які мала намір використовувати як докази. Також на 18-му аркуші повідомлення перед підписами захисників і підозрюваного сторона захисту зазначила, що за правилом ч. 9 ст. 290 КПК підтверджує прокурору, що ознайомила з матеріалами досудового розслідування в повному обсязі, а саме ознайомила із частиною матеріалів, про що складено відповідні протоколи, а з іншою частиною не має бажання знайомитися. З урахуванням цього сторона захисту просила прокурора закінчити досудове розслідування, вручити підозрюваному обвинувальний акт і реєстр матеріалів досудового розслідування у разі відсутності підстав для закриття кримінального провадження. Повідомлення підписали підозрюваний та два його захисники.

Беручи до уваги зазначене, суд дійшов висновку, що сторона захисту реалізувала своє право на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування та 06.04.2023 підтвердила цей факт прокурору, наголосивши, що «Повідомлення в порядку статті 290 КПК» подано в установленому порядку на ім'я процесуального керівника у кримінальному провадженні, викладено загальним шрифтом і державною мовою в тексті на 18-му аркуші (останній аркуш змісту) перед підписами захисників і підозрюваного, воно не було додатком до наданих документів.

Апеляційний суд погодився з висновком суду першої інстанції, що повідомлення сторони захисту відповідає вимогам ч. 9 ст. 290 КПК як за формою, так і за змістом, а його назва «Повідомлення в порядку статті 290 КПК» жодним чином не дає підстав для висновку щодо будь-яких процесуальних маніпуляцій з боку сторони захисту.

До того ж будь-яка сторона кримінального провадження може відмовитися від ознайомлення з наданими матеріалами, проте така відмова має бути письмово підтверджена, щоб у судовому засіданні суд мав можливість переконатися, що відповідна сторона виконала приписи частин 1 - 3 та 6 ст. 290 КПК щодо надання доступу до матеріалів, а сторона, якій було надано ці докази, добровільно відмовилася від ознайомлення з ними з власної волі.

Письмове підтвердження про відмову протилежної сторони від ознайомлення зі згаданими матеріалами є законною підставою для суду допустити відомості, що містяться в них, як докази

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.05.2024 у справі № 756/5423/23 (провадження № 51-843км24) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119168495>

Сторона обвинувачення зазначала, що не отримала від сторони захисту письмового підтвердження ознайомлення з матеріалами досудового розслідування

Підтвердженням завершення ознайомлення сторонами з матеріалами досудового розслідування і виконання вимог ст. 290 КПК є письмовий документ про таке ознайомлення або сплив строку для ознайомлення, визначеного ухвалою слідчого судді

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.02.2023 у справі № 752/24146/21 (провадження № 51-3471км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109364510>

Засуджений стверджував, що він не мав змоги належним чином ознайомитися з матеріалами досудового розслідування і відмовився підписувати відповідний за відсутності захисника

Приписи кримінального процесуального закону не висувають вимоги про залучення захисника для фіксування відмови обвинуваченого від підпису в процесуальному документі

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 333/989/18 (провадження № 51-5770км19) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112484592>

Суд відхилив клопотання сторони обвинувачення про виклик свідків, які могли підтвердити відкриття сторони захисту матеріалів кримінального провадження у межах строку досудового розслідування

Після завершення ознайомлення сторони захисту із матеріалами кримінального провадження слідчий мав переконатися у правильності даних, внесених до протоколу про надання доступу до матеріалів, зокрема закінчення ознайомлення з матеріалами саме

07.10.2021. У випадку зазначення неправильної дати слідчий повинен був офіційно це задокументувати, задля усунення протиріч у майбутньому. Тому будь-яке намагання прокурора підтвердити завершення ознайомлення сторони захисту 18.10.2021 викликом свідка колегія суддів вважає неспроможними

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.02.2023 у справі № 676/6434/21 (провадження № 51-2172км22) <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109157187>

Огляд судової практики Верховного Суду про відкриття матеріалів іншій стороні (актуальна практика) / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи; заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду д. ю. н. Н. О. Антонюк. Київ, 2025. – 38 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 fb.com/supremecourt.ua

 @supremecourt_ua

 t.me/supremecourtua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua